

Lösningfokus och ensamkommandes hälsa

Slutkonferens för projektet Lösningfokus och ensamkommandes hälsa

Den 17 oktober 2019 samlades vi på Kungsörstorp i Kungsör för att ta del av resultatet från forskningsprojektet *”Lösningfokus och ensamkommandes hälsa – ett forskningsprojekt i samverkan för stärkt hälsa hos ungdomar och personal”* med tillhörande forskningsrapport och en praktisk metodbok.

Uppdraget

Forskningsprojektets uppdrag var att ta fram ett enkätverktyg för psykisk hälsa för ensamkommande och undersöka om utveckling och tillämpning av gemensam arbetsmetodik och förhållningssätt – Lösningfokus – har en positiv inverkan på ungdomarnas psykiska hälsa, samt på personalens arbetsmiljö och arbetsallians med ungdomarna.

Om projektet

Urban Norling inledde konferensen.

Urban Norling inledde konferensen med att berätta om uppdraget och dess båda syften:

- Det första var att skapa en tydlig gemensam målbild vad projektet skulle jobba för.
- Det andra var att diskutera de konkreta insatserna som skulle göras och hur vi tillsammans kunna skapa de bästa förutsättningar för ett önskat utfall (måluppfyllelse).

Planen

- Göra en intervention där personalen på HVB-hem i Köping, Arboga och Kungsör utbildas i lösningsfokuserat förhållningssätt och tekniker.
- Utveckla en enkät för att mäta ensamkommandes psykiska hälsa.
- Genomföra intervjuer och enkäter med HVB- personal gällande arbetsmiljö, trivsel, tillfredställelse, sjukfrånvaro osv.
- Resultat från intervjuer och enkäter ska fångas i en vetenskaplig rapport samt i en metodbok (med framgångsfaktorer) som kan användas av personal och arbetsledning.

Resan

Projektets resa.

Projektet startade med en kick-off för projektgruppen i november 2016. En fin sommardag i juni 2017 hade vi en stor kick-off med ungdomarna och personalen på HVB-hemmen och stödboendena. Dagen var fylld med idrottsaktiviteter där ungdomar och personal deltog. Det flödade av energi och ambitionen att göra gott.

Hösten 2017 började första utbildningsomgången med personalen och alla var mycket engagerade. Personalens språkkunskaper i svenska var mycket varierade – 50 % hade ett annat modersmål. Dvs. stor variation i hur man kunde ta till sig Lösningfokusutbildningen och göra olika samtalsövningar.

Under slutet av 2017 påbörjades de första utvärderingarna. Enkäter fylldes i och personal och ungdomar intervjuades – utvärderingarna pågick till juni 2018. Därefter påbörjades framtagningen av forskningsrapporten och metodboken.

Mycket hände under projektperioden som försvårade projektet – organisationsförändringar ägde rum på boendena. Alla inblandade chefer bytte jobb och personal slutade på grund av den minskade flyktingströmmen – boendena skulle avvecklas. I maj 2019 var all HVB-verksamhet för ensamkommande avvecklad.

Nyttan med projektet

Urban Norling berättar om nyttan med projektet.

- Utbildning av 54 personal i lösningsfokuserat arbetssätt.
- Löpande handledning (3 terminer) med personal i Köping under avvecklingsfas.
- Löpande handledning (2 terminer) med personal i Arboga under avvecklingsfas.
- Löpande handledning med chef i Kungsör.
- Kunskapsbildning genom hela processen.
- Utveckling av enkätverktyg, metodbok och forskningsrapport.

Läs mer i Urbans presentation:

[Om projektet – syfte, mål, upplägg, utbildning, och handledning \(pdf\) <](#)

<http://www.samordningvastmanland.se/vm/insatser-i-samverkan/documents/lf-ensam-191017-un.pdf>>

Forskningsrapporten

Fredrik Söderqvist och Johanna Gustafsson

Fredrik Söderqvist och Johanna Gustafsson presenterade forskningsrapporten *Forskningsprojekt i samverkan för att beskriva och stärka hälsan bland ensamkommande ungdomar och personal vid HVB hem och stödboenden i tre svenska kommuner.*

Bakgrund och behov av forskning

Under 2015 fördubblades antalet asylsökande flyktingar i Sverige; av drygt 160 000 sökande var 22 procent ensamkommande barn – fem gånger fler än 2014 – de flesta i åldrarna 13-17 år, och 92 procent pojkar. Det är barn och ungdomar som i regel har varit med om belastande livserfarenheter; traumatiska händelser från hemlandet ihop med en lång, oviss och svår flykt. Deras hälsa, personliga utveckling och framtid här i Sverige är beroende av ett väl fungerande mottagande. En av flera viktiga delar i detta mottagande handlar om hur de trivs där de bor – på HVB-hem och stödboenden samt relationer med personalen där.

Det har bedrivits förhållandevis lite forskning i Sverige kring ensamkommandes omhändertagande och hälsa med tanke på att vi tar emot flest ensamkommande flyktingbarn i Europa. Och av den forskning som finns, har haft fokus på psykisk ohälsa och det förflutna, traumatiska händelser i hemlandet. Det är först i senare forskning som

livet i det nya landet kommit att uppmärksammas – för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för en inkluderande och effektiv etablering.

Det har saknats validerade enkätinstrument för att belysa ensamkommandes liv och boendesituation här i Sverige, deras hälsa och relationer till boendepersonal. Relationerna till boendepersonalen är särskilt viktiga att kunna beskriva, eftersom tidigare forskning visat att personalen kan spela en stor roll i flyktingmottagandet.

Ensamkommande har ett särskilt behov av trygga vuxna som kan ge hjälp och stöd med att hitta bra strategier för att hantera det som är jobbigt i livet – med coping. Då blir det också centralt att den här personalen har tillräckliga kunskaper för att, utifrån ungdomens behov, kunna hantera de situationer som uppstår i vardagen. Inte minst handlar det om hur man agerar i samtal med ungdomen, vad man har för förhållningssätt och bemötande.

Studiens syfte

Syftet var dels att beskriva ensamkommande ungdomars relation med personalen, deras boendesituation och psykiska hälsa, dels att undersöka främjande effekter av en personalutbildning i lösningsfokuserade arbetssätt och tekniker.

För att uppfylla syftet besvaras nio frågeställningar varav fem är kopplade till syftets första del, och fyra till syftets andra del, se sidan 20 i rapporten (länk längre ned på sidan).

Lösningsfokus

Genom att växla fokus från att samtala om problem till att samtala om lösningar finns möjligheter att via det lösningsfokuserade samtalet utforska klientens resurser, ta fram målbeskrivningar, ge bekräftelser och stärkande återkopplingar samt att ta steg i önskad riktning.

Material och metoder

Studiepopulationer

- Samtliga ensamkommande flyktingbarn boende vid HVB-hem och stödboenden, som under hösten 2017 bedrevs i kommunal regi i Köping, Arboga och Kungsör (97 ungdomar).
- Personalen vid dessa boenden (54 personal).

Kvantitativ ansats

- En för studien särskilt utformad enkät tillgänglig på nio olika språk användes för att samla in data kring de ensamkommande bakgrund, nuvarande livssituation och hälsa.
- En särskild enkät togs även fram för personalen för att samla in information bakgrund, hälsa och arbetsmiljörelaterade faktorer.

Kvalitativ ansats

- Individuella intervjuer med 21 ungdomar genomfördes.
- Med personalen genomfördes sex fokusgruppsintervjuer, två på varje boendeort.

Interventionen

- All personal som arbetade vid boenden under hösten 2017 eller våren 2018 fick genomgå en utbildning i lösningsfokuserat förhållningssätt och arbetstekniker.
- Omfattningen på utbildningen var totalt sex heldagar under en period om cirka två månader med praktisk tillämpning ute i verksamheten mellan varje utbildningstillfälle.
- Parallellt med utbildningen deltog cheferna vid boendena även i lösningsfokuserad metodhandledning.
- Syftet med utbildningen var att utveckla förståelse och praktisk färdighet i det lösningsfokuserade arbetssättet som personalen succesivt implementerade i sin yrkesverksamma vardag.
- Ett centralt fokus var också att stärka den kollegiala alliansen samt alliansen mellan de professionella och ungdomarna på boendet.

Resultat, sociodemografiska data, mätningen av psykisk hälsa sammanfattas i dagens presentation (se länk nedan) och framgår i sin helhet i forskningsrapporten. Resultaten visar att den psykiska hälsan bland ensamkommande med regionala mått mätt är klart sämre än motsvarande åldersgrupp bland svenska västmanlänningar och med internationella mått mätt något sämre än bland unga engelsmän.

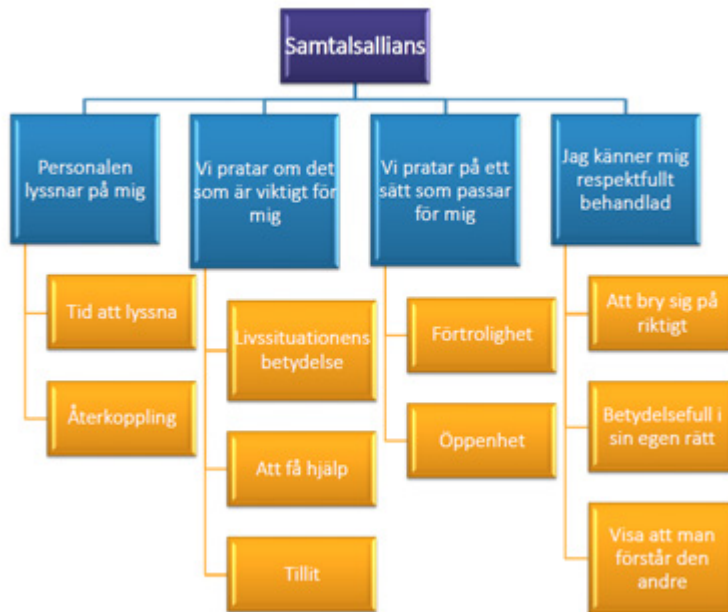
Alliansen mellan ensamkommande och personal skattad av de ensamkommande

De ensamkommande ungdomarna fick ta ställning till:

Hur väl stämmer följande påståenden med hur du upplever din situation på boendet de senaste två veckorna?

1. Jag tycker att personalen lyssnar på mig när jag pratar.
2. I samtal med personalen pratar vi om det som är viktigt för mig.
3. När personalen och jag pratar gör vi det på ett sätt som passar mig och känns rättvist för mig.
4. Jag känner mig respektfullt behandlad av personalen.

med svarsalternativen *Stämmer mycket dåligt – Stämmer dåligt – Stämmer varken bra eller dåligt – Stämmer bra – Stämmer mycket bra.*

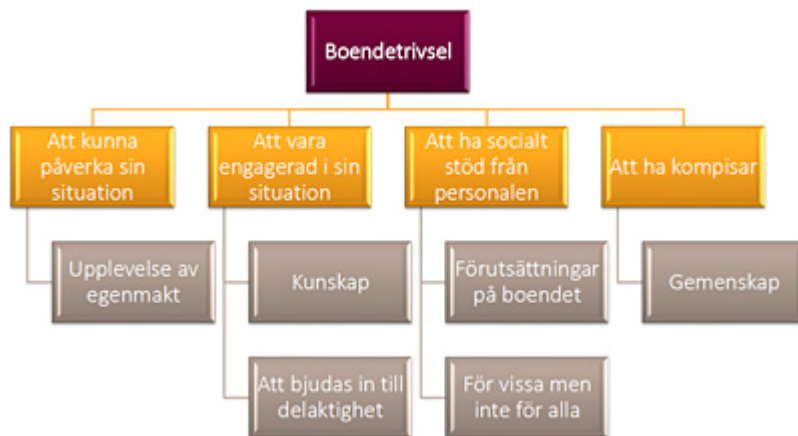
Schematisk illustration över faktorer som enligt de ensamkommande påverkar de fyra dimensionerna av allians.

Boendetrivsel bland ensamkommande – psykosociala aspekter

De ensamkommande ungdomarna fick på liknande sätt ta ställning till:

Hur väl stämmer följande påståenden med hur du upplever din situation på boendet de senaste två veckorna?

1. Jag känner mig engagerad i min personliga utveckling och min situation på boendet.
2. Jag tycker att jag kan påverka min situation på boendet.
3. Jag får det stöd jag behöver av personalen.
4. Jag har kompisar på boendet som jag tycker om att vara med.

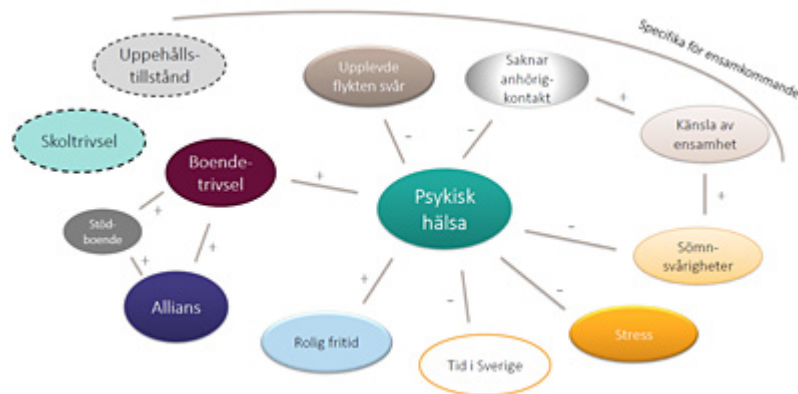

Schematisk illustration över faktorer som enligt de ensamkommande påverkar de fyra dimensionerna av boendetrivsel.

Att kunna påverka sin situation samt att kunna vara sig själv och känna sig värdefull oavsett varifrån man kommer var viktigt för boendetrivseln.

Faktorer associerade med psykisk hälsa

Ur kvantitativt perspektiv (sambandsanalyser av enkätdata)

De ensamkommande beskriver själva sin psykiska hälsa som god men att de lever i en "tuff situation" som gör att de ibland besväras av oro, sömnsvårigheter, ensamhet och stress över en oviss framtid. Situationen kan underlättas av en rolig fritid med aktiviteter som får en att tänka på annat. Uppehållstillstånd eller skoltrivsel kunde inte kopplas till den psykiska hälsan, men det kunde tid i Sverige och anhörigkontakt. Att känna gemenskap med andra och ett förtroende för personalen är viktigt för att man ska trivas vid sitt boende, som i sin tur är kopplat till den psykiska hälsan. Allians mellan ungdom och personal är därför viktig

utifrån att den är tydligt kopplad boendetrivsel som i sin tur är kopplad till psykisk hälsa.

Personalens uppfattning om utbildningen

Utbildningen utvärderades efter åtta veckor och på en skala från 0 (jag är inte alls nöjd) till 10 (jag är mycket nöjd) fick utbildningen som helhet en medelvärdeskattning bland deltagarna på 9,09 och på användbarhet i arbetet en medelvärdeskattning på 8,89.

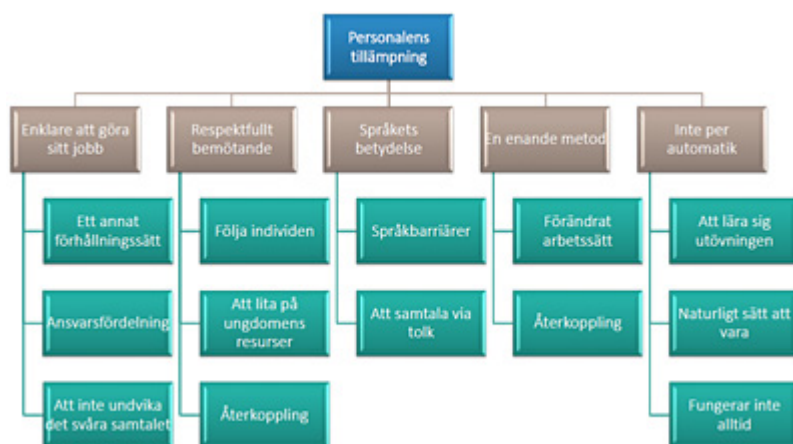
Några citat från personalen gällande utbildningen:

- *"Bra upplägg. Stärkande för både mig och den man pratar med. Mer positiva samtal."*
- *"Mycket bra utbildning men känns som att man skulle behöva några fler gånger. Så att det sitter."*
- *"Det är svårt att få in 'tänket' men när man fattar så är det klockrent!"*

Lösningfokuserade förhållningssätt och tekniker

Fredrik Söderqvist och Johanna Gustafsson

Schematisk illustration över personalens tillämpning av lösningsfokuserade förhållningssätt och tekniker.

Varje personal som genomgick utbildningen fick i slutet av utbildningstiden rapportera hur många planerade samtal man haft och hur långa dessa samtal varit i genomsnitt. Av detta framkom att i snitt, fördelat på 97 ensamkommande (i studien), cirka ett samtal var fjärde vecka och ungdom eller två sådana samtal under själva utvärderingsperioden – vilket var betydligt mindre än förväntat.

Det lösningsfokuserade arbetssättet har i studier visat sig vara effektivt som korttidsintervention för barn och unga där effekter har nåtts efter begränsade insatser.

De resultaten speglas inte i denna studie – varför?

Det finns en rad tänkbara skäl

- det mest troliga är den låga dosen, dvs. för få samtal – för liten tillämpning
- ett annat skäl kan vara den relativt korta uppföljningstiden på åtta veckor, som ursprungligen skulle varit 3 månader
- språket kan vara ytterligare en anledning
- skifte av ledning på samtliga tre boenden samt andra kontextuella förändringar (varsel av personal, asylpolitiken) kan ha påverkat hur väl personalen tillgodogjort sig utbildningen.

Det går därför inte att dra någon slutsats om interventionens betydelse som metod för att användas av personalen på HVB-hem och

stödboenden.

Läs mer i rapporten:

[Forskningsrapport: Forskningsprojekt i samverkan för att beskriva och stärka hälsan bland ensamkommande ungdomar och personal vid HVB-hem och stödboenden i tre svenska kommuner \(pdf\) <](#)

<https://media.samordningvm.se/2021/08/forskningsrapport-ensamkommande.pdf>>

och i dagens presentation.

[Forskningsrapport – presentation \(pdf\) <](#)

<https://media.samordningvm.se/2021/08/lf-ensam-191017-fs-jg.pdf>>

Metodboken

Ett av projektets resultat är boken:

Metodbok för lösningsfokuserade samtal – att bygga lösningar med ungdomar i vardagliga och i tuffa situationer.

Sussan visar upp Metodboken.

Sussan Öster, som tillsammans med Urban Norling har skrivit Metodboken, inledde sin presentation genom att citera Harry Korman

som kommenterat boken på bokens baksida:

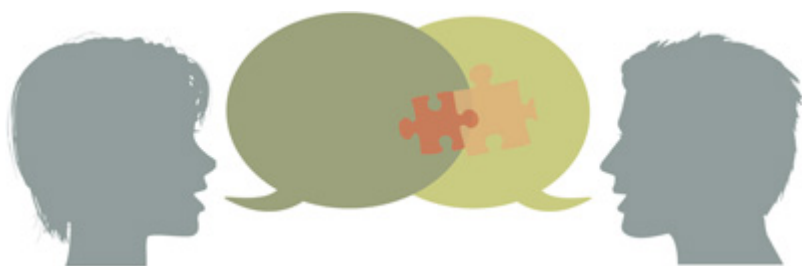
”Om du inte vill ändra ditt sätt att lyssna och samtala – så läs inte den här boken!

Den här boken är full av exempel där ”vanliga” människor – inte supercoacher eller superterapeuter – har haft lösningsfokuserade samtal eller samtal som inspirerats av lösningsfokuserade tankar och som bidragit till positiv förändring. Den innehåller dessutom hjälpsamma verktyg för den som vill lära sig att ha dialoger på det här viset. Den är föredömligt enkel utan att förringa det hårda arbete det kräver att ta ansvar för den del i dialogen man har som samtalsledare.”

Harry Korman

Lösningsfokuserat förhållningssätt och verktyg

För att vara till hjälp för den du samtalar med som samtalsledare kan det lösningsfokuserade förhållningssättet och teknikerna bidra bemötandemässigt och med konkreta verktyg i samtalet. Längst bak i metodboken finns samtalsfoldrar som ger tips på effektiva lösningsfokuserade frågor som kan hålla dig på det spåret.

Samtalsillustration tillhörande Metodboken.

- Samkonstruera bra lösningar genom dialog och goda samtal.
- Undvika att fastna i att ge goda råd och ”säga till”.
- Stärka hopp framåt och tilltro till den egna förmågan.
- Låta ungdomen ta ansvar för sin egen utveckling.

Fler exempel från boken

Sussan delade med sig av fler exempel från boken. Vi fick ta del av samtalsmodell, berättelser från personalen som jobbade på HVB-hemmen/stödboendena, citat, lösningsfokusverktyg samt testa en av de många reflektionsövningarna:

- Hur gör du för att verkligen lyckas lyssna?
- Vad underlättar för dig att lyckas lyssna aktivt?
- Vilken skillnad blir det i dina samtal när du lyssnar aktivt?

Samtalsallians

Ett annat exempel som vi fick ta del av var hur man kan använda sig av den sk. *Dialogorienteringskvadranten*. Det är en förenklad modell över hur vi kan dela in dialogen i ett samtal i tidsperspektiv och lösnings- respektive problemperspektiv.

Sussan Öster

Här följer författarnas beskrivning av boken:

Metodbok för lösningfokuserade samtal – att bygga lösningar med ungdomar i vardagliga och i tuffa situationer.

Boken vänder sig till dig som jobbar med ungdomars bästa utveckling oavsett sammanhang. Exempel på arenor där lösningfokus kan göra nytta är: socialtjänsten, fritidsgårdar, polisen, behandlingshem, HVB, stödboende, föräldrar på stan, stadsmissionen, skola, föreningsverksamhet.

Intresserad av Metodboken?

Kontakta:

Linda Anderfjäll, linda.anderfjall@koping.se

eller

Sussan Öster, sussan@goodsolution.se

Läs mer i Sussans

[Presentation av Metodboken \(pdf\) <](#)

[https://media.samordningvm.se/2021/08/lf-ensam-191017-so.pdf>](https://media.samordningvm.se/2021/08/lf-ensam-191017-so.pdf)

Avslutning

Dagen avslutades med en kort stunds reflektion över vad vi tar med oss från dagen...

- ”Dialogorienteringskvadranten i Metodboken” – var befinner jag mig...
- ”Tar med mig dagens erfarenheter till Västerås för spridning.”
- ”Mindre råd – Mer lyssnande”.
- ”Skönt att bli påmind om LF-metoden.”

... och så förstås var sitt exemplar av Metodboken och Forskningsrapporten.

Tack för din medverkan och ditt lyssnande!

Projektgruppen: Sussan Öster, Fredrik Söderqvist, Johanna Gustafsson, Linda Anderfjäll och Urban Norling

Sammanställning och foto:
Christina Wallnér, No WaIT AB

Tidigare information om projektet under projektiden

Forskningsprojektet ska ta fram ett enkätverktyg, samt undersöka om utveckling och tillämpning av gemensam arbetsmetodik och förhållningssätt (LF) har en positiv inverkan på ensamkommandes psykiska hälsa, samt på personalens arbetsmiljö och arbetsallians med ungdomarna.

Här finns en

[Informationsfolder om projektet \(pdf\) < https://media.samordningvm.se/2021/08/ensamkommande_fardig_folder.pdf >](https://media.samordningvm.se/2021/08/ensamkommande_fardig_folder.pdf)

—

Kontakt

Linda Anderfjäll, Förbundssamordnare i samordningsförbundet och projektledare

[Kontakt < https://samordningvm.se/om-oss/kontakt/>](https://samordningvm.se/om-oss/kontakt/)

[Om webbplatsen < https://samordningvm.se/om-webbplatsen/>](https://samordningvm.se/om-webbplatsen/)

[Kontakt < https://samordningvm.se/om-oss/kontakt/>](https://samordningvm.se/om-oss/kontakt/)